

Kurz koordinátorů HPH (Health Promoting Hospitals, Nemocnic podporujících zdraví) a podzimní škola WHO v Praze

¹Lenka Štěpánková, ²Milena Kalvachová, ³Ivana Kořínková

¹Univerzita Karlova v Praze, I. lékařská fakulta, III. interní klinika VFN, Centrum pro závislé na tabáku

²Ministerstvo zdravotnictví ČR, Praha

³Consult Hospital, s.r.o.

SOUHRN

HPH (Health Promoting Hospitals) je mezinárodní síť „Nemocnic podporujících zdraví“. Sdružuje již více než 800 subjektů – jednotlivých zdravotnických zařízení a národních sítí z celého světa. Při vzniku této organizace stála myšlenka, že nemocnice je místo vhodné nejen k léčbě nemocí, ale i k aktivitám zdraví podporujícím a upevňujícím. Cílem sítě je zvyšovat kvalitu a bezpečnost zdravotní péče pomocí intervencí zaměřených na několik základních oblastí, např. na pohybovou aktivitu, léčbu závislosti na tabáku, alkoholu a dalších drogách, na zlepšení komunikace mezi pacienty a personálem, přístup k psychologické podpoře, zajištění návaznosti na další zdravotní péči aj. Tyto aktivity jsou zaměřeny jak na pacienty, tak i zaměstnance nemocnic, jsou založeny na vědecky ověřených metodách (evidence-based medicine), a pro účely plánování i následné kontroly přehledně zpracovány do HPH standardů. Článek informuje o kurzu koordinátorů HPH sítě v České republice a podzimní škole WHO/HPH 2011 v Praze.

Klíčová slova: nemocnice podporující zdraví, léčba závislosti na tabáku, hodnocení kvality.

SUMMARY

Štěpánková L., Kalvachová M., Kořínková I. Seminar for HPH coordinators (Health Promoting Hospitals) and WHO HPH Autumn School 2011 held in Prague

Health Promoting Hospitals (HPH) is an international network of more than 800 health care subjects. The HPH initiative is based on an idea of a hospital being an appropriate place not only to treat illnesses, but also to actively promote health. It aims to improve the quality and safety of health care via specialized interventions targeting a few key areas, such as tobacco and other dependences, physical activity, psychological support, or patient-professional communication. Activities are oriented toward both patients and hospital staff and use only methods of evidence-based medicine. To facilitate programme implementation and evaluation, the hospital quality goals are summarized in five HPH standards. The present paper informs about the seminar for HPH coordinators in Czech Republic as well as about the WHO HPH Autumn School 2011 held in Prague.

Key words: health promoting hospitals, tobacco dependence treatment, quality evaluation.

Št.

Čas Lék čes 2012; 151: 149–151

CÍLE

Program WHO Health Promoting Hospitals (HPH) – Nemocnice podporující zdraví (NPZ) má tyto základní záměry a cíle:

1. Podporovat země při změně kultury nemocniční péče orientací na interdisciplinární práci, transparentní rozhodování a aktivní zapojení pacientů a partnerů.
2. Podporovat země v zavedení a hodnocení aktivit podporujících zdraví ve zdravotní péči a ve vybudování základny pro evidenci v této oblasti.
3. Podporovat země v začlenění indikátorů a standardů podpory zdraví do existujícího systému řízení kvality péče v nemocnicích na národní úrovni.

PILOTNÍ KURZ PRO KOORDINÁTORY PROJEKTU

V České republice probíhal od počátku roku 2011 do června pilotní kurz pro koordinátory projektu z členských nemocnic a z dalších zařízení, které členství teprve zvažují. Jednalo se o čtyři ucelené jednodenní moduly. Zúčastnilo se jich 34 posluchačů ze 17 zdravotnických zařízení České republiky. Témata se týkala různých aspektů podpory zdraví a její začleňování do standardů nemocnic a klinické praxe.

Modul 1. Principy, cíle a typy programů podpory zdraví, aktuální situace v České republice. Perspektivy sítě, možnosti mezinárodní spolupráce.

Modul 2. Návaznost programů podpory zdraví na doporučení EU o bezpečnosti pacientů, spolupráce ENSH a HPH: Tobacco Free Unit. Standardy podpory zdraví a jejich praktická implementace do systému kvality péče, praktická práce s manuálem pro sebehodnocení standardů podpory zdraví, tvorba akčního plánu

Modul 3. Dokumentace podpory zdraví v klinické praxi, praktické naplánování standardů a sebehodnocení, pozice koordinátora v programu podpory zdraví a koordinační tým. Bariéry, rizika, motivace.

ADRESA PRO KORESPONDENCI:

MUDr. Lenka Štěpánková
Centrum pro závislé na tabáku, III. interní klinika
1. LF UK a VFN
Karlovo náměstí 32, 128 00 Praha 2
fax: +420 224 966 612, e-mail: lenka.stepankova@seznam.cz

Modul 4. Problematika kouření jako rizikového faktoru v oblasti zdravotní péče. Možnosti léčby závislosti na tabáku, síť specializovaných center. Návštěva referenčního centra pro závislé na tabáku. Program a cíle ENSH, implementace opatření kontroly tabáku v nemocnicích, začlenění do standardů.

Toto poslední téma je aktuální i vzhledem k plánovanému zákazu kouření nejen ve vnitřním (platí již od roku 2005), ale i vnějším prostoru nemocnic. Navrhovaná novelizace zákona 379/2005 by znamenala výraznou změnu nejen pro pacienty, ale i personál nemocnic. Podle posledních průzkumů totiž v České republice kouří cca 40 % zdravotních sester a 15 až 20 % lékařů. U nezdravotnického personálu nemocnic je toto procento ještě vyšší. Nemocnice, které se zaměří na léčbu závislosti na tabáku v řadách personálu dříve, budou mít v případě schválení zákona nezanedbatelnou organizační výhodu.

STANDARDSY PRO PODPORU ZDRAVÍ

Výstupem z celého kurzu byly mj. zpracované akční plány jednotlivých nemocnic, které zahrnují konkrétní kroky a opatření ke zlepšení sledovaných parametrů. Každá nemocnice si sama zjistila současný stav (oblast výživy, pohybové aktivity, odvykání kouření, komunikace s pacienty aj.) a vybrala si priority, kterým se chce v dalších letech věnovat. Bodově se poté ohodnotila dle navržených standardů.

Tyto byly v roce 2002 vytvořeny mezinárodní pracovní skupinou při WHO a pilotně odzkoušeny ve spolupracujících nemocnicích.

Pět sledovaných standardů podpory zdraví v nemocnicích:

1. politika managementu,
2. posuzování potřeb pacienta,
3. informování pacientů a opatření na podporu zdraví,
4. podpora zdravého pracovního prostředí,
5. kontinuita a spolupráce.

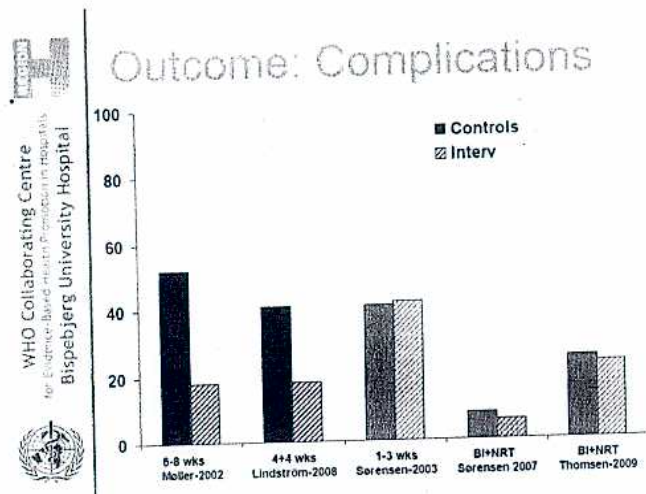
Standardy pro podporu zdraví byly vybrány tak, aby navazovaly a vhodně doplňovaly existující **standardy kvality**, které se bezprostředně na podporu zdraví nezaměřují.

PODZIMNÍ ŠKOLA WHO

Nejlépe zpracované akční plány jednotlivých nemocnic byly představeny na konferenci „**Nemocnice podporující zdraví – Podzimní škola WHO-HPH v České republice**“ v Praze ve dnech 12. až 13. září 2011 v prostorách ministerstva zdravotnictví.

Jednalo se o první významnou příležitost, kdy se česká zdravotnická veřejnost mohla seznámit s jedním z klíčových programů Světové zdravotnické organizace (WHO). Za účasti vysoce kvalifikovaných a mezinárodně uznávaných expertů z oblastí výzkumu a implementace podpory zdraví byla účastníkům konference poskytnuta příležitost k vzájemné inspiraci a k zapojení jak do národní, tak mezinárodní spolupráce. „Podzimní škola WHO“ byla výsledkem spolupráce Ministerstva zdravotnictví (MZ) ČR, kanceláře WHO v České republice, WHO Collaborating Centre for Evidence-Based Health Promotion in Hospitals and Health Services v Kodani a společnosti Consult Hospital, s.r.o. zaměřené na zvýšení informovanosti a implementaci jednoho z programů WHO do systému zvyšování kvality péče v českých nemocnicích.

Kromě představení akčních plánů a diskuze o nich s představiteli WHO Collaborating Centre for Evidence-Based Health Promotion, Hannou Tonnesen a Jeffem Svanem, byl součástí akce i další odborný program o souvisejících tématech. Velmi přínosná byla také panelová diskuze představitelů MZ, pojišťoven a dalších zasných subjektů o efektivitě a ceně programů podpory zdraví.

Obr. 1. Srovnání pooperačních komplikací u intervenční skupiny léčené pro závislost na tabáku a kontrolní skupiny kuřáků (převzaté z přednášky prof. Hanne Tonnesen na podzimní škole WHO/HPH v Praze)

Obr. 2. Rozložení Center pro závislé na tabáku a nemocnic v České republice

* Centra pro závislé na tabáku, H – HPH (Health Promoting Hospitals)

Všechny posluchače včetně přítomného ministra zdravotnictví doc. MUDr. Leoše Hegera, velmi zaujal příspěvek přednesený prof. Hanne Tonnesen o počtu komplikací chirurgických zákroků u kuřáků. Představovaná data prezentovala skutečnost potvrzenou více než třemi sty observačních studií, že kouření je asociováno s výrazně vyšší pooperační morbiditou. Z intervenčních studií prof. Tonnesen uvedla například práci Mollera et al. (Lancet 2002), ve které komplikace po náhradě kolenního či kyčelního kloubu v kontrolní skupině kuřáků byly 52% a v intervenční skupině (intenzivní intervence pro odvykání kouření) pouze 18%. Pouhá redukce počtu vykouřených cigaret však nevykázala žádné snížení pooperačních komplikací! Podobně studie Lindstroma et al. (Ann Surg 2008) hodnotící skupinu 102 pacientů po chirurgickém výkonu, kteří absolvovali intenzivní intervenci pro závislost na tabáku s počátkem 4 týdny před operací, konstatovala 41 % komplikací v kontrolní versus 21 % intervenční skupině (obr. 1).

Z uvedených a dalších údajů vyplývá jednoznačné doporučení pro pacienty včas přestat kouřit a pro lékaře provádět intenzivní intervenci k odvykání kouření v preoperačním období tak, aby pacienti nekouřili alespoň 4 týdny před výkonem. V drtivé většině evropských a dalších vyspělých států je možné pacienta odeslat při potřebě intenzivní intervence do ambulancí či center specializovaných na léčbu závislosti na tabáku. Tuto možnost mají pacienti i lékaři již od roku 2005 i v České republice.

Z mnoha dalších příspěvků, které zazněly na podzimní škole WHO/HPH v Praze, bychom proto zmínili sdělení o Centrech pro závislé na tabáku a jejich spolupráci se sítí HPH.

Centra pro závislé na tabáku poskytují specializovanou léčbu závislosti na tabáku (psychobehaviorální podpora + farmakoterapie), fungují v současnosti již ve všech krajích České republiky – v současnosti je jich 39 (obr. 2). Návštěvy v nich jsou hrazeny zdravotního pojištěním. Seznam center a aktuální kontakty je možné nalézt např. na stránkách Společnosti pro léčbu závislosti na tabáku: www.slzt.cz.

Vytvoření centra je jistě dobrým startovním počinem vedení nemocnice pro zapojení do sítě nekuřáckých nemocnic (ENSH): je benefitem jak pro zaměstnance (přestávají kouřit), tak pro pacienty (lékaři i sestry častěji intervenují, léčba závislosti na tabáku je aktivně nabízena). Aktivity nemocnic podporujících zdraví (HPH) jsou zaměřeny širěji – nejen na kouření, ale i na kontrolu hmotnosti, pohybovou aktivitu, nadužívání alkoholu aj.; nicméně i v rámci tohoto programu je léčba závislosti na tabáku a lepší kontrola užívání tabákových výrobků obecně důležitou součástí programu.

Naopak v rámci celostátní sítě Center pro závislé na tabáku je důležité zaměstnance i management motivovat ke snaze o zapojení jejich domovských nemocnic do sítě ENSH a HPH, a zvýšit tím zapojení českého zdravotního systému do programů podpory zdraví a do ochrany před důsledky aktivního i pasivního kouření.

ZÁVĚR

Na základě aktivit MZ a WHO a jistě i výše popsaného kurzu koordinátorů a školy WHO/HPH v Praze se zapojilo do HPH sítě dalších šest nemocnic z České republiky. Část členských nemocnic HPH sítě se zúčastní již v roce 2012 plánované multicentrické randomizované studie Recognition, která má pro-

střednictvím postupného zavedení standardů podpory zdraví do nemocnic a následného nezávislého mezinárodního auditu potvrdit vliv HP aktivit na kvalitu poskytované zdravotní péče.

POUŽITÁ LITERATURA A DALŠÍ INFORMACE

1. www.SLZT.cz, stránky Společnosti pro léčbu závislosti na tabáku, současná platná doporučení léčby, odborné novinky, kontakty na specializovaná centra v ČR
2. <http://www.euro.who.int/en/what-we-do/health-topics/Health-systems/public-health-services/activities/health-promoting-hospitals-network-hph>
3. <http://www.hph-hc.cc/>, stránky WHO Collaborating Centre for Health Promotion in Hospitals and Health Care Ludwig Boltzmann Institute Health Promotion Research
4. www.mzcr.cz, Ministerstvo zdravotnictví České republiky
5. www.fctc.org, Rámcová úmluva o kontrole tabáku
6. Health Promotion in Hospitals: Evidence and Quality Management. Issued by the WHO Regional Office for Europe in 2005
7. Tønnesen H, Thomsen T. Review: Long-term effect of perioperative smoking cessation programmes. Clin HP 2011; 1(1): 22.
8. Tønnesen H, Müller AM, Lauritzen JB, Adami J, Svensson O. Clinical Guidelines: Smokers undergoing scheduled surgery: The Gold Standard Programme, www.clinhph.net
9. Møller AM, Villebro N, Pedersen T, Tønnesen H. Effect of preoperative smoking intervention on postoperative complications: a randomised clinical trial. Lancet 2002; 359: 114–117.
10. Lindström D, Sadr Azodi O, Wladis A, Tønnesen H, Linder S, NČsell H, Ponzer S, Adami J. Effects of a perioperative smoking cessation intervention on postoperative complications: a randomized trial. Ann Surg 2008; 248(5): 739–745.

Článek byl částečně podpořen z grantu Amvis-Kontakt, ME 09014.